

SOCIOEKONOMICKÉ ZMĚNY REGIONŮ ČR

Státní svátky ČSSR

- **9. květen – Osvobození naší vlasti Sovětskou armádou (1945)**
- 5. červenec – Příchod slovanských věrozvěstů Cyrila a Metoděje (863)
- 6. červenec – Upálení mistra Jana **Husi** (1415)
- **29. srpen – Slovenské národní povstání (1944)**
- 28. říjen – **Znárodnění (1945), Výročí vyhlášení samostatnosti státu Čechů a Slováků (1918)**

Ostatní svátky ČSSR

- 1. leden – Nový rok
- **Velikonoční neděle**
- Velikonoční pondělí
- 1. květen – Svátek práce
- 24. prosinec – Štědrý den
- 25. prosinec – 1. svátek vánoční
- 26. prosinec – 2. svátek vánoční

Významné dny ČSSR

- narození a úmrtí V. I. Lenina; narození K. Marxe, B. Engelse, K. Gottwalda, A. Zápotockého, L. Svobody, G. Husáka; let V. Remka, let J. A. Gagarina
- státní svátek Kambodži, Maďarska, Mongolska, Polska, Kuby, Rumunska, Vietnamu, Bulharska, Koreje, Číny, NDR, Albánie, Jugoslávie, Laosu
- den raketového vojska a dělostřelectva, sovětské armády, učitelů, SNB, stavbařů, letectva, železničářů

Státní svátky ČR

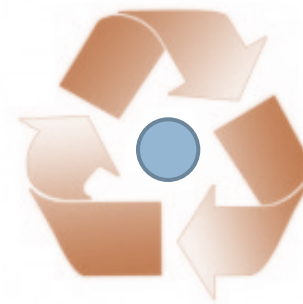
- 1. leden – **Den obnovy samostatného českého státu** (1993)
- **8. květen – Den vítězství** (1945)
- 5. červenec – Den slovanských věrozvěstů Cyrila a Metoděje (863)
- 6. červenec – Den upálení mistra Jan Husa (1415)
- **28. září – Den české státnosti** (929)
- 28. říjen – **Den vzniku samostatného československého státu** (1918)
- **17. listopad – Den boje za svobodu a demokracii** (1989)

Ostatní svátky ČR

- 1. leden – Nový rok
- Velikonoční pondělí
- 1. květen – Svátek práce
- 24. prosinec – Štědrý den
- 25. prosinec – 1. svátek vánoční
- 26. prosinec – 2. svátek vánoční

Transformace sídelního prostoru

- stratifikace sídelních struktur
- uzemní diferenciacce
- koncentrační X dekoncentrační procesy
- integrační X desintegrační procesy

- metropolizace
- suburbanizace
- periferní oblasti

Metropolizace

- širší pojetí – urbanizace, suburbanizace, reurbanizace
- užší pojetí – urbanizace, reurbanizace
- X desurbanizace

- koncentrace
- integrace
- polarizace
- intenzifikace
- dynamizace
- centralizace

Metropolizace

- impulzy – v závislosti na širší pojetí
- restrukturalizace výroby – uplatňování tržní konkurence
- jiné hospodářské důrazy – post-industriální formy
- konkurenceschopnost
- uvolnění společnosti – přirozená migrace, centralizace
- životní úroveň domácností – městský způsob života

Koncentrace – metodika

- EA – ekonomický agregát – součin počtu pracovních příležitostí a průměrné mzdy zaměstnanců
  - ▣ podobná vyvídací schopnost jako HDP, ale prostorově flexibilnější
- větší rozrůznění geografické (EA/km²), než socioekonomické (EA/obyv.)
- větší variabilita (EA/km² : EA/obyv.) v menších měřítkách

Ukazatel	Relativizované úrovně extrémních jednotek (ČR = 100)				
	1991	1991	2001	2001	Variační rozpětí
	maximum	minimum	maximum	minimum	2001/1991
a) Krajská úroveň					
Ekonomický agregát/obyv.	Střední Čechy 108,0	Vysočina 89,1	Střední Čechy 142,0	Olomoucký kraj 82,2	3,2
Ekonomický agregát/km ²	Moravskoslezský kraj 189,4	Jihočeský kraj 45,7	Střední Čechy 218,3	Jihočeský kraj 44,7	1,2
Průměrná mzda zaměstnanců	Moravskoslezský kraj 107,9	Vysočina 92,0	Střední Čechy 124,8	Olomoucký kraj 87,5	2,3
b) Okresní úroveň					
Ekonomický agregát/obyv.	Ostrava 119,9	Vyškov 70,0	Praha 180,1	Bruntál 66,4	2,3
Ekonomický agregát/km ²	Praha 757,9	Prachatice 25,0	Praha 1123,8	Prachatice 22,7	1,5
Průměrná mzda zaměstnanců	Most 115,8	Vyškov 86,8	Praha 138,7	Jeseník 77,1	2,1
Ukazatel	Krajská úroveň		Okresní úroveň		
	Maximum	Minimum	Maximum	Minimum	
c) Vývojová dynamika – extrémní jednotky: indexy změn v letech 1991–2001 (ČR = 100)					
Ekonomický agregát	Střední Čechy 130,6	Moravskoslezský kraj 78,0	Mladá Boleslav 152,6	Bruntál 72,5	
Počet pracovních příležitostí	Střední Čechy 109,2	Moravskoslezský kraj 89,0	Mladá Boleslav 127,7	Most 83,3	
Průměrné mzdy zaměstnanců	Střední Čechy 120,9	Moravskoslezský kraj 88,9	Praha 129,5	Sokolov 83,0	
Obyvatelstvo	Karlovarský kraj 101,5	Střední Čechy 99,2	Český Krumlov 103,8	Strakonice 97,8	

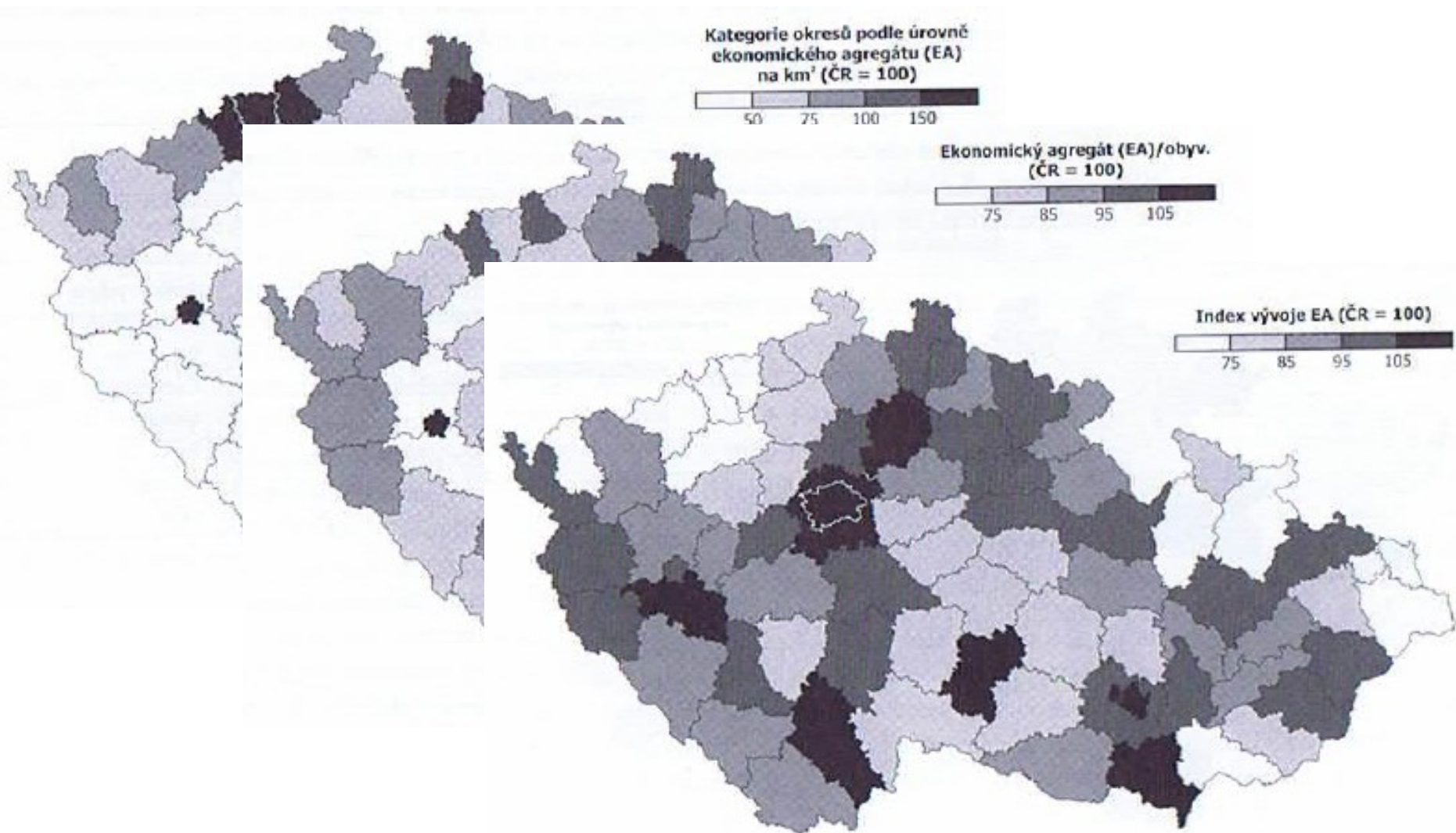
Selektivní koncentrace

- mimořádný růst Prahy
- růst středisek
  - ▣ s diverzifikovanou ekonomikou
  - ▣ s rozvinutou sférou služeb
  - ▣ s rozvinutými kvarténními aktivitami
- silný útlum
  - ▣ nekonkurenceschopných výrob
  - ▣ koncentrací těžkého průmyslu
  - ▣ nepřírozených center

Koncentrace ekonomických aktivit

Pořadí okresů	Ekonomický agregát/obyv.				Průměrná mzda zaměstnanců			
	1991		2001		1991		2001	
1.	Ostrava*	145,6	Praha	192,6	Karviná*	120,3	Praha	142,1
2.	Most*	130,1	Mladá Boleslav	138,7	Most*	115,8	Mladá Boleslav	114,8
3.	Plzeň	129,8	Plzeň	136,7	Ostrava*	111,9	Praha-východ	114,0
4.	Praha	126,0	Brno	135,4	Sokolov*	110,5	Praha-západ	106,8
5.	Brno	122,9	České Budějovice	118,2	Frydek-Místek*	110,3	Plzeň	106,1
6.	Sokolov*	119,7	Ostrava*	116,3	Praha	107,9	České Budějovice	103,7
7.	Ústí nad Labem*	114,3	Praha-východ	108,2	Chomutov*	106,3	Ostrava*	103,5
8.	České Budějovice	109,8	Hradec Králové	104,9	Ústí nad Labem*	104,9	Brno	103,4
9.	Zlín	109,5	Zlín	104,9	Kladno*	103,6	Mělník	102,1
10.	Karviná*	106,6	Jihlava	104,5	Mělník	103,5	Most*	101,5

Územní diferenciacie

Praha vs. pánevní oblasti

Typ okresů	Podíl na obyv. ČR (%)		Podíl na EA ČR (%)		Změna podílu na EA		EA/obyv. (ČR=100)	
	1991	2001	1991	2001	rozdíl	index	1991	2001
Metropolitní celkem	48,06	47,72	53,74	57,86	4,12	107,7	111,8	121,3
z toho v areálu:								
Prahy	13,41	13,18	~~16,01~~	~~23,74~~	7,73	148,3	119,5	180,1
pánvi	12,91	12,80	15,11	11,48	-3,63	75,9	117,1	89,7
ostatní	21,74	21,75	22,62	22,65	0,03	100,1	104,0	104,1
Nemetropolitní celkem	51,94	52,28	46,26	42,14	-4,12	91,1	89,1	80,6
Polohové zóny								
západ	36,98	36,87	38,53	45,40	6,87	117,8	104,2	123,1
střed	38,53	38,65	36,98	34,03	-2,95	92,0	96,0	88,0
východ	24,49	24,48	24,49	20,57	-3,92	84,0	100,0	84,1
Polohové zóny:								
metropolitní okresy (<u>bez areálu Prahy a pánvi</u>)			20,4	20,8				
západ	6,82	6,85	7,16	7,04	-0,12	98,3	105,1	102,8
západ <u>bez Karlových Varů a Sokolova</u>	4,73	4,74	4,94	5,19	0,25	105,1	104,5	109,6
střed	10,85	10,79	11,22	11,53	0,31	102,8	103,4	106,8
východ	4,08	4,11	4,24	4,08	-0,16	96,2	104,0	99,4

Měřítková diferenciacie

- obecné zvyšování územní diferenciacie s klesajícím měřítkovým řádem regionů X efekty hierarchické polarizace v transformačním období spíše opačné
- makroúroveň – největší nárůst podílu EA Prahy a Středočeského kraje
- mezoúroveň – metropolitní okresy nárůst o 4 %
- mikroúroveň – podíl 135 největších středisek vzrostl o 1,7 % (z toho ale Praha 1,9 %, takže reálný pokles)

Ekonomická úroveň

- ekonomická úroveň – EA / obyv.
  - Praha 180
  - ostatní metropolitní areály 104
  - pánevní oblasti 90
  - nemetropolitní okresy 81

- dynamika ekonomického vývoje (2001/1991)
  - Praha 148
  - ostatní metropolitní areály 100
  - pánevní oblasti 76
  - nemetropolitní okresy 91

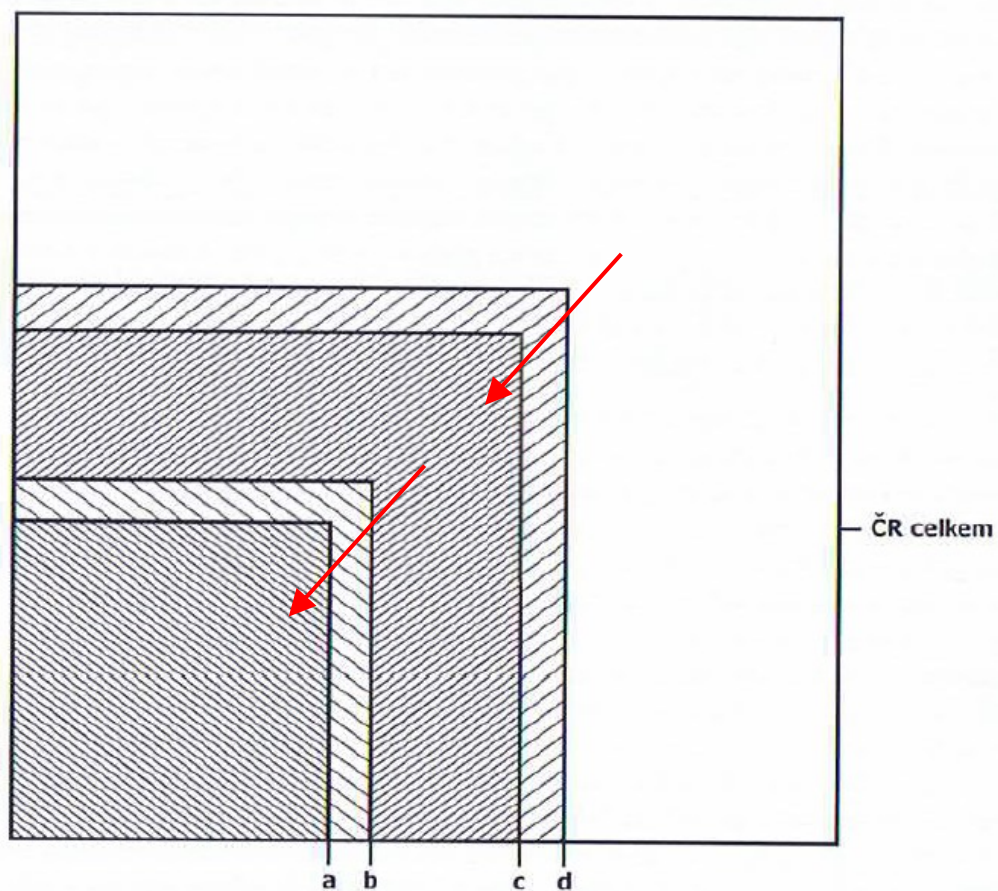
Procesy uspořádání

- vnitřní procesy uspořádání společnosti
  - ▣ větší rozdíly v dynamice
  - ▣ nápravný proces socialistické nivelizace společnosti
- vnější procesy uspořádání společnosti
  - ▣ větší diferenciaci v koncentraci procesů
  - ▣ dynamizace faktorů v pořadí obyvatelstvo-práce-ekonomika
- vyšší nerovnoměrnost = intenzifikace = znak post-industriálního přechodu
- trendy shodné u měřítka krajů i okresů

Procesy uspořádání

Hodnocený jev	Úroveň nerovnoměrnosti (H) při členění			
	Podle krajů		Podle okresů	
	1991	2001	1991	2001
a) Územní nerovnoměrnost u:				
Obyvatelstva	66,09	65,72	77,05	76,76
Pracovních příležitostí	66,39	66,95	79,03	79,48
Ekonomického agregátu (EA)	68,25	71,46	81,36	85,13
b) Nerovnoměrnost distribuce EA ve vztahu k obyvatelstvu	53,18	58,02	55,89	62,13

Změny uspořádání

- a – podíl území okresů koncentrujících polovinu EA v r. 2001
- b – podíl území okresů koncentrujících polovinu EA v r. 1991
- c – podíl obyvatelstva okresů koncentrujících polovinu EA v r. 2001
- d – podíl obyvatelstva okresů koncentrujících polovinu EA v r. 1991

Růstové vs. ztrátové okresy

Hierarchická kategorie	Počet okresů	Změna podílu (%) na ekonomickém agregátu ČR v letech 1991–2001				
		Počet okresů		Růstové okresy	Ztrátové okresy	Celkem
		Růstových	Ztrátových			
Metropolitní:						
Pražské	3	3	0	7,73	0	7,73
Pánevai	9	0	9	0	-4,01	-4,01
Ostatní	12	7	5	0,67	-0,26	0,41
Nemetropolitní:	53	3	50	0,69	-4,82	-4,13
Celkem	77	13	64	9,09	-9,09	0

Suburbanizace

- transformace sociálního a fyzického prostředí z venkovského na (před)městské, (sub)urbánní
- změna rozmístění obyvatelstva X
proměna způsobu života (nepřímá urbanizace)
- aktéři suburbanizace – ze zdrojových měst X z širšího okolí
- suburbanizace jako urbanizační proces X
urbanizace suburbií

Ukončení kolokviem

- seminární práce
  - zpracována dle šablony seminární práce
  - odevzdání - deadline 30. listopadu 2012
  - kontrola, schválení
- obhájení seminární práce dle harmonogramu
  - 5 minutová powerpointová prezentace
  - diskuze
- úplná docházka
- včas a správně odevzdaná cvičení